

Opmerkingen internetconsultatie concepttekst Archiefwet 2021

Artikel 1.1 Begripsbepalingen

- Algemene rijksarchivaris: deze term stamt uit de tijd dat het Nationaal Archief nog het Algemeen Rijksarchief heette. Bovendien zullen de archivariissen in de rhc's in de provincies niet meer rijksarchivariissen in de provincie heten. Het woord "algemene" kan in deze begripsbepaling dan ook vervallen en is rijksarchivaris is dan voldoende; als er een nadere aanduiding zou moeten zijn, dan zou analoog aan Nationaal Archief de functionaris nationale archivaris genoemd kunnen worden.
- Depot: het is verwarrend dat zowel een digitaal depot voor de opslag van te bewaren digitale informatieobjecten, een archiefbewaarplaats voor de opslag van te bewaren overgebrachte analoge informatieobjecten en een archiefruimte voor het bewaren van (over te brengen) analoge informatieobjecten nu onder een term vallen. Archiefruimten worden overigens ook gebruikt voor op termijn te vernietigen informatieobjecten. Wij pleiten ervoor om depot te gebruiken voor archiefbewaarplaatsen en digitale depots en het begrip archiefruimte te handhaven voor analoge informatieobjecten die door het overheidsorgaan zelf worden beheerd.
- Document: de term 'archiefbescheiden' uit de Archiefwet 1995 wordt vervangen door de term 'document'. In de memorie van toelichting wordt als reden gegeven de aansluiting tussen de Woo en de Archiefwet te verbeteren. De definitie van de term 'document' is opgenomen in de novelle bij de Woo. Daarmee wordt echter voorbij gegaan aan de bestaande archiefterminologie voor Nederland en Vlaanderen (2003):

Archiefbescheiden (archiefstukken) zijn:

Al die bescheiden die ongeacht hun vorm, naar hun aard bestemd zijn om te berusten onder de instelling, persoon of groep personen die deze heeft ontvangen of opgemaakt uit hoofde van zijn/haar activiteiten of vervulling van zijn/haar taken.

Archiefstuk is:

Document, ongeacht zijn vorm, naar zijn aard bestemd om te berusten onder de persoon, groep personen of organisatie die het heeft ontvangen of opgemaakt uit hoofde van zijn of haar activiteiten, zijn of haar taken of ter handhaving van zijn of haar rechten.

Document is:

Geheel van samenhangende gegevens, vastgelegd op een of meer gegevensdragers. Synoniem is stuk.

Bovendien is in de volksmond een document een "Worddocument", terwijl uit de begripsbepaling blijkt dat hier een breder begrip bedoeld wordt. Daarom zou het begrip beter "Informatieobject" kunnen zijn.

De tekst van de WOO is nog niet definitief en al geruime tijd in ontwikkeling; de tekst is eigenlijk al deels achterhaald en zou al een update verdienen voor vaststelling.

- Document: Bij de begripsbepaling van 'document' is nu de keuze tussen a én b of a én c. Er ontbreekt een of achter a om een keuze uit drie te bieden. Overigens is a én b niet mogelijk.
- Document sub a: een gemeente heeft als overheidsorgaan zowel taken die vallen onder het privaatrecht als onder het publiekrecht. Deze moeten allebei onder deze begripsbepaling moeten vallen. Het beperken met "opgemaakt of ontvangen, dat naar zijn aard verband houdt met de publieke taak van dat overheidsorgaan" is daarmee een te beperkte definitie. De oude begripsbepaling is beter, moet deze gemoderniseerd worden, dan zou dit kunnen worden: "opgemaakt of ontvangen, dat

naar zijn aard verband houdt met de taken van dat overheidsorgaan". De oude begripsbepaling is wel korter.

- Onze minister: deze wet behandelt zowel beheer aspecten als toezicht daarop. Voor de beheer aspecten is het van belang dat er een betere afstemming met de WOB/WOO en andere informatiewetgeving komt. Wij pleiten ervoor dat er één informatiewet komt onder Binnenlandse Zaken en/of Algemene Zaken en dat het toezicht aspect bij het ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap blijft. Dit geeft een andere splitsing in taken en verantwoordelijkheden, maar gaat wel meer uit van een records continuüm en verankert het toezicht beter.

Artikel 1.2 Afbakening met andere wetten

Lid 1: de Wet hergebruik van overheidsinformatie is niet van toepassing op overgebrachte documenten, tenzij bij deze wet anders is bepaald. In artikel 7.1, lid 5 staat dat deze wel van toepassing is. Ze zijn dus beperkt van toepassing. De voorgestelde formulering is onduidelijk.

Artikel 1.3 Waarde van documenten

Sub d. kan wat ons betreft vervallen. Het is voldoende dat er waarde is voor onderzoek. Archieven zijn al veel te veel in de "erfgoed"-hoek weggedrukt, terwijl maar voor een zeer klein percentage van wat in onze depots bewaard wordt werkelijk door de samenleving als cultureel erfgoed herkend zal worden (het zijn niet allemaal placaten van verlatingsge, Rembrandts, Van Goghs, ontwerpen van Rietveld, Unie van Utrechts, ...).

Informatieobjecten van de overheid in goede geordende en toegankelijke staat hebben en houden zijn van waarde voor het reconstrueren van het overheidshandelen; een van de pijlers van een democratische rechtsstaat. Deze waarde missen wij.

Ook archieven van niet-overheidsorganen die in de depots (archiefbewaarplaatsen) zijn opgenomen, documenteren de interactie met de samenleving en vormen de huidige samenleving. Het verleden laat ons zien hoe veranderlijk de samenleving is. Het documenteren van de interactie tussen overheidsorganen en anderen is daarom ook van grote waarde.

Hoofdstuk 2

- Waar vallen de notarissen onder? Onder 2.5?
- Waarom een limitatieve opsomming bij 2.1 en niet bij de andere artikelen?

Artikel 2.3 Verantwoordelijke overheidsorganen bij gemeenschappelijke regelingen

Er is altijd verwarring over de documenten (informatieobjecten) die worden ontvangen of opgemaakt bij organen ingesteld op grond van de Wgr, met name in het kader van gemandateerde of gedelegeerde taken. Bij gemandateerde taken blijft het overheidsorgaan dat de taak gemandateerd heeft, verantwoordelijk en dus ook archiefvormer.

Praktijk: er zijn ook organen aan wie taken zijn gedelegeerd, die eigen bewaartermijnen hanteren die niet overeen stemmen met de wet. Als de toezichthouder wat lastig wordt, stapt een GR eenvoudig over naar een andere toezichthouder. De nieuwe formulering in deze wet maakt dit wel heel eenvoudig.

Artikel 2.7 Verantwoordelijkheid na overbrenging

Lid 1: Waarom wordt hier niet ook benoemd dat bij de provincie gedeputeerde staten, bij gemeenten het college van burgemeester en wethouders, bij waterschappen en het dagelijks bestuur verantwoordelijk is voor de overgebrachte archieven, zoals de Minister dat is voor het Rijk? In lid 2 worden immers ook voor gemeenschappelijke regelingen nadere bepalingen gesteld.

Lid 2: Dit strookt niet met artikel 2.3? wie het verantwoordelijke overheidsorgaan is voor het krachtens een gemeenschappelijke regeling ingesteld openbaar lichaam of de ingestelde bedrijfsvoeringorganisatie is uitgewerkt in artikel 2.3, leden 1 en 2. Deze overheidsorganen kunnen een archiefdienst aanwijzen voor de over te brengen archiefbescheiden. Alleen in geval van gemeenschappelijke organen dient een verantwoordelijk overheidsorgaan aangewezen te worden.

Hoofdstuk 3

Artikel 3.1 Goede, geordende en toegankelijke staat

Lid 1. "Overheidsorganen treffen passende maatregelen om hun documenten in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren." Deze formulering met de toevoeging "passende" geeft wel veel ruimte om onvoldoende maatregelen te treffen voor het behoud van informatie, bijvoorbeeld door onvoldoende middelen beschikbaar te stellen. Overheidsorganen moeten verplicht zijn om de documenten in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, stelt de MvT dan ook. Dan zou dit lid 2 moeten zijn en zou lid 1 de verplichting moeten benoemen. Als er slechts een lid hieraan gewijd wordt dan zou de formulering nog kunnen zijn: "Overheidsorganen treffen maatregelen om hun documenten in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren.", maar dit verzwakt de verplichting uit de MvT.

Artikel 3.2 Vervanging

Aan welke voorwaarden moet vervanging nog voldoen? Moet er nog een Handboek zijn?

Artikel 3.3 Vervreemding

Als een gemeente documenten wil vervreemden, waarom is dan een machtiging van de Minister nodig en niet van GS bijvoorbeeld?

Artikel 3.5 Grondslag nadere regels

Sub b.: als de aanbeveling bij begripsbepaling depots wordt gevolgd, hoort hier de term archiefruimte bij. Wij missen hierbij de inrichting en verandering van inrichting van systemen waarin documenten (informatieobjecten) (tijdelijk) worden beheerd en bewaard (bedrijfsapplicaties, document management systemen, zaaksystemen, etc.)

Waarom staan hier niet ook de nadere regels voor de selectielijsten en de vernietiging? Dan kunnen art. 4.1 lid 4 en art. 4.2.2 en 4.2.3 hier onder vallen? Moet Selectie vernietiging en overbrenging wel een apart hoofdstuk zijn of valt dat niet ook gewoon over deugdelijk beheer, net als vervanging en vervreemding? Of analoog aan dit artikel een artikel Grondslag nadere regels aan Hoofdstuk 4 toevoegen?

Hoofdstuk 4

Artikel 4.1 Selectielijsten

lid 3: er zijn meer dan 30 wetten waarin bewaartermijnen zijn opgenomen. Waarom valt het vaststellen van de selectielijst dan onder één minister?

Artikel 4.2 Vernietiging

Lid 1: ook hier het woord "passende" laten vervallen. Het overheidsorgaan moet maatregelen treffen.

Lid 2: aandachtspunt voor de AMvB: de grootste onduidelijkheid is nu dat bij vernietiging van documenten ook de bijbehorende metadata (want onlosmakelijk verbonden met documenten) vernietigd moeten worden. Ook wordt vaak niet of in onvoldoende mate de vernietigingsgrond in de vernietigingslijst (bijlage bij de verklaring van vernietiging) opgenomen. Dit moet duidelijker uit wet- en regelgeving gaan blijken.

Artikel 4.4 Afwijking overbrengingstermijn

Lid 1: Onthouding van toestemming zou niet moeten worden herzien door degene aan wie de beheerder onmiddellijk ondergeschikt is, maar door het verantwoordelijk overheidsorgaan. In de meeste gemeenten is de beheerder immers in de lijn ondergeschikt aan een manager/directeur en uiteindelijk gemeentesecretaris. Als zij willen overbrengen maar de beheerder is van mening dat dit nog niet kan, wordt het een over de schutting gooien. Het verantwoordelijk overheidsorgaan kan de afweging tussen standpunten van de beheerder en de organisatie maken.

Artikel 4.5 Ontheffing overbrengingsverplichting

Wij zijn hier geen voorstander van algehele ontheffing. Bij hier beschreven gegevensverzamelingen wordt meestal ook vanwege het grote belang van de gegevens een duplicaat gehouden, een gegevensdump die periodiek gemaakt wordt, een back-up die 's nachts gedraaid wordt etc. Ik zou ervoor willen pleiten dat de back-up o.i.d. periodiek in een (digitaal) depot wordt opgenomen, aangezien hier extra beveiliging is ingebouwd voor duurzame authenticiteit en integriteit en toegankelijkheid van gegevens.

Lid b als het gaat om het bewaken van de integriteit van de gegevens in de collectie dan zou je dus juist moeten overbrengen naar een depot. En is zelfs vervroegde overbrenging de enige garantie. Immers zolang documenten nog in de systemen zitten kunnen betrokkenen op grond van de AVG documenten laten veranderen; bij archivering in algemeen belang, zijnde na overbrenging naar een depot, kan volstaan worden met een bijlage bij het document en blijft het document zelf ongewijzigd bewaard.

Hoofdstuk 5

Artikel 5.1 Het Nationaal Archief

Lid 3. Als er nog maar één Rijksarchivaris overblijft, is de aanduiding 'algemene' overbodig. De functionaris zou ook Nationaal archivaris genoemd kunnen worden. De naam Algemeen Rijksarchief is immers vervangen door Nationaal Archief. Uit de toelichting blijkt dat de rijksarchiefbewaarpplaatsen in de provincie vervallen wegens het uittreden van het Rijk uit de RHC's en dat ook de functie van rijksarchivaris in de provincie vervalt. Waarom wordt deze keuze gemaakt?

Artikel 5.2 Decentrale archiefdiensten

Hoe verhoudt zich de "archiefdienst" met de organisatie van het verantwoordelijk overheidsorgaan? Bij gemeenten met bijvoorbeeld een "dienstenmodel" als organisatiestructuur lijkt de term "archiefdienst" te leiden naar een zelfstandig organisatieonderdeel, terwijl de archief-beherende instellingen in de afgelopen jaren veelal zijn ondergeschoven in andere organisatieonderdelen. Is het de bedoeling dat deze ontwikkeling wordt teruggedraaid om de archiefdiensten weer in hun kracht te zetten?

Artikel 5.3 Aanwijzing algemene rijksarchivaris en archivaris

Lid 4. Het vervangen van de diploma-eis archivarietiek door 'professionele kwaliteiten, in het bijzonder zijn deskundigheid op het gebied van wetgeving en de praktijk inzake archivarietiek, alsmede zijn vermogen de taken te vervullen die voortvloeien uit het bepaalde bij of krachtens deze wet.' Is niet in lijn met de verantwoordelijkheid, kwalificaties en vaardigheden die van een archivaris verwacht mogen worden in het kader van de uitvoering van de wet. De archivaris is materiedeskundige van alle aspecten van de archivarietische bedrijfsvoering en behoort ook continue bij te scholen. Dat kan alleen geborgd worden met een archivarietische opleiding en een vorm van certificering zoals de sector heeft voorgesteld. Wij stellen dan ook voor om de diploma-eis te handhaven. In de Memorie van toelichting wordt onvoldoende beargumenteerd waarom deze eis zou moeten vervallen. Competenties en kwaliteiten dienen immers toetsbaar te zijn. Het gaat juist niet alleen om de interne positionering van de archivaris binnen de organisatie maar juist ook om de individuele kennis en kwaliteiten! (Voorbeeld: de ambtelijke top van de Belastingdienst (interne positionering)

die onvoldoende materiedeskundig (individuele kennis en kwaliteiten) zijn gebleken) Uiteraard dient de archivaris naast de archivistiek-kennis ook te beschikken over actuele kennis van informatiebeheer, ICT en regelgeving, maar daarin wordt in de aangeboden opleidingen meer en meer aandacht aan besteed. We moeten voorkomen dat er managers aangesteld worden die geen materiedeskundigen zijn en na verloop van tijd er blijk van geven hun wettelijke taken niet te kunnen uitoefenen.

Wij zien dus toch graag een opleidingseis of een certificeringeis, zoals ook het beroep van registeraccountant bij wet beschermd wordt.. Je kunt niet zo maar een archivaris van de straat plukken en niet iedere ambtenaar is geschikt om als archivaris te functioneren. Deze formulering zet de archivaris niet in zijn kracht maar doet daar juist nog meer afbreuk aan. Sinds 1995 is de positie al dusdanig verzwakt, dat er nu grote problemen zijn bij het op orde zijn van overheidsinformatie; de archivaris is nu in veel gevallen weggezet als een lokaal historicus i.p.v. een informatieprofessional.

Hoofdstuk 6

Gaat de wet nog steeds uit van passieve openbaarheid (fysiek bezoek in de studiezaal) wat wordt er van de beheerder verwacht voor het online toegankelijk maken van overgebrachte archieven?

Artikel 6.1 Openbaarheid

Lid 1 hier ontbreekt een tenzij ... Documenten zijn openbaar, tenzij bij of krachtens de wet anders bepaald is.

Artikel 6.2 lid 2 en lid 3

Wij begrijpen niet wat hier bedoeld wordt.

Lid 3: Milieu informatie is toch openbaar, tenzij ... ?

Artikel 8.2 Vernietiging na overbrenging

Zou dan niet ook de beheerder pas moeten kunnen vernietigen als het verantwoordelijke overheidsorgaan dat heeft overgebracht de beheerder daartoe gemachtigd heeft?

Artikel 8.4 Het opnemen van bescheiden door een archiefdienst

In de meeste gevallen sluit de beheerder de overeenkomsten (vaak gedelegeerd). Kan dit op grond van deze formulering gemandateerd of gedelegeerd worden aan de beheerder?

Hoofdstuk 9

Waar is de handhaving decentrale overheden en gemeenschappelijke regelingen?

Artikel 9.3 Toezicht decentrale overheden

Het onderscheid op het toezicht op de zorg en het toezicht op het beheer is sinds de Wet Rgt losgelaten. De archivaris bracht wel een jaarverslag uit, maar nu toezicht gaan houden op zijn eigen taakuitoefening? Jammer dat de benoeming van een archivaris-toezichthouder plus een archivaris-beheerder is losgelaten. Misschien dat een periodieke reality check door het interbestuurlijk toezicht hier een oplossing bieden?

Hoofdstuk 10

Dit vinden wij niet gelukkig. Laat de organisatie zich nu z.s.m. gaan concentreren om de nieuwe overheidsinformatie op orde te krijgen en laat bij ingang van de wet overheidsinformatie van 10 jaar en ouder z.s.m. maar ten minste binnen vijf jaar overbrengen. Anders lopen we wel heel erg achter de feiten aan.